

עין משפט
נר מצוה

א א מ"י פ"ו מהלכות
תפלה הלכה ז טור
ש"ע או"ח סימן רלה סעיף
ז

ב' ב' מ"ו פ"ו שם הלכה יח
סמג עשין יט טור או"ח
סימן רלה וטוש"ע או"ח
סימן רלו סעיף ב:
ג' ג' מ"ו פ"ב שם הלכה ט
(סמג שם) טור ושו"ע
או"ח סי' קי"א סעיף א':
ד' ד' מ"ו (וסמג) שם
טוש"ע או"ח סימן קכב
סעיף ב:

ש"ה ה' מ"ז פ"ז שם הלכה יב
סמג עשין יט טוש"ע
אור"ח סימן נא סעיף ז [ורב
אלפס פ' אין עומדין דף כו
ע"א]:

שז' ו מ"י שם הלכה ב
טוש"ע אור"ח סימן רלט
חז"ק א'

תורה אור השלם

1. וְשֹׁנְתָם לִבְנוֹי דְּבִרְתִּי
 2. בִּשְׁבָּתָם בִּיבִרְתִּי
 3. לִבְלַחְתָּם כְּדוּרָא וְשִׁבְכָא
 4. בְּקוֹמָא:
 5. אֲנִי שְׂפִיתִי תִּפְתָּח וְפִי
 6. יִגְדֵּל תְּהִלָּתְךָ:
 7. תְּהִלָּתִּי נִי
 8. יִקְוֶה לִרְצוֹן אֲמַרְי
 9. הַגּוֹי לִבִּי לִפְנֵי יְיָ עֲזָרִי
 10. תְּהִלָּתִּי שֵׁן
 11. הַמֶּלֶךְ הַלְלוּ אֲרָמְשָׁךְ
 12. שְׁמוֹתֵיךְ אֲבָרְכָה
 13. אֲשֶׁלֶּמָּה עֲלֵוֹם וְגַד:
 14. תְּהִלָּתִּי קֵמָה א
 15. אֲשֶׁר תַּעֲמִיד דָּךְ
 16. תְּהִלָּתִּי בְּתוֹרָתִי א
 17. תְּהִלָּתִּי קֵיט א
 18. פֹּתַח אֵת דָּךְ וּמַשְׁבֵּי
 19. תְּהִלָּתִּי קֵמָה טו
 20. נִתֵּן לָחֵם לְכָל בֶּשֶׂר בִּי
 21. לִפְנֵי חֲסִידִי:

תהלים קלו כה
8. נִפְלָה לֹא תוֹסִיף קוֹם
בְּתוֹלֵת יִשְׂרָאֵל נָטְשָׁה עַל
אֲדָמָתָהּ אֵין מְקִימָה:

- עומד ב
9. סוֹמֵר ז"י לְכָל הַתְּפִלִּים
וְחוֹפֵק לְכָל הַתְּפִלּוֹת:
הַיְּהוּדִים קָמָה י
10. וְנֶעַם אֵלֵינוּ מִן
שִׁירֵיהֶם וּבִדְרוֹ רִצְפָה
בְּמִלְחָמָתָם לֵקֵחַ מִזֶּה
מִתְּבוּבָה:
שִׁיעֵיהֶם ו
11. וְעוֹד יֵשׁ מִדְּבַר
הַתְּחֵלָה וְהָאִשִּׁי בְּגִרְיָה
אֲשֶׁר אֵינוֹ בְּחוּץ הַתְּחֵלָה
לֵקֵחַ מִזֶּה עִינֵהוּ בְּגוֹ אֵל
בְּנֵי עֲתִידָה עָרֶב:
12. שֶׁר מַלְכוּת שֶׁר עֲמֵד
לְגִידֵינוּ וְשִׁירֵינוּ וְאִתּוֹ יֵשׁ
הַדָּבָר הַשֶּׁנֶּה אֲחֻז הָאִשִּׁים
וְהַמְּשֻׁלָּחִים בָּנוּ לְעִירֵינוּ וְאִשִּׁים
וְחִרְוֵנוּ שֶׁם אֲצֵל מִלְכֵי
דִּנְיָא י
13. רָנוּ וְאֵל תְּחֻמָּא
הַמְּרוֹר בְּלִבְבֵכֶם עַל
שֶׁבִכְבֶּכֶם מִדְּבַר מִלָּה:

תהלים ד ה

17

וְקוֹרָא קריאת שמע ובתפלה. מכאן משמע שמעשה שהגיע זמן קריאת שמע של לילה שאין לו לאכול סעודה עד שיקרא "ק"ש ויתפלל ערבית: **דאמר** רבי יוחנן איהוה בן העוה"ב וכו', ואנו שאומרים יראו עינינו ופסוקים אחרים אשר השכינו. נראה הואיל

ושתקינו להו רבנן ה"ל כגאולה אריכתא
דתתקינו לומר זה שבתוך כך יתפלל
שיגמור כל אחד תפלתו. וגם יש באותם
פסוקים י"ח אזכרות כנגד י"ח צרכות
לשמה עשרה ואבן שתקנו לומר אותם
פסוקים תקנו לומר חתימה של יראו
עשיתיו. והלכה כר' יוחנן דברייתא
ממשיע ליה וכן פסק ר' אבא. ואם כן יש
לצייר שלל אבן פסוק בין גאולה דערצית
לשמה עשרה. ומיהו בסדר רב עמרם
פ"י מה שאנו אומרים קדיש בין גאולה
לתפלת ערצית לאשמעין דלא צענין
ממסנך גאולה דערצית לתפלה משום
דתפלת ערצית רשות. ולא נהירא
[דאם כן] ר' יוחנן סבירא ליה תפלת
ערצית תפלה דפלוגאיה ל"ז דרב ר'
יוחנן והלכה כר' יוחנן. ויכול להחמיר
וילהור מלספר צינים ואי תימא קשיא
הלכתא אהלכתא דקיימא לן תפלת
ערצית רשות והכל פסקין כרבי יוחנן
כרצון לומר דאפילו אי סובר רבי יוחנן
כדבר דאמר רשות היא מכל מקום
מומחייב לסמוך. אם כן גם לנו יש לסמוך:

הא

120

וְאִי כִרְבֵּן גַּמְלִיאל סְבִירָא לְהוּ לִימְרוּ כִרְבֵּן
גַּמְלִיאל לְעוֹלָם כִּרְבֵּן גַּמְלִיאל סְבִירָא לְהוּ
וְהָא דְקָא אִמְרִי עַד חֲצוֹת כְּדִי לְהִרְחִיק אֶת
הָאָדָם מִן הָעֵבֶרִיָּה כִּדְתַנָּי חֲכָמִים עָשׂוּ סִיג
לְדִבְרֵיהֶם "כִּי שְׂלָא יִהְיֶה אָדָם בָּא מִן הַשְּׂדֵה
בְּעֶרֶב וְאוֹמֵר אֱלֹךְ לְבֵיתִי וְאוֹכֵל קִימְעָא
וְיֹאשְׁתָּה קִימְעָא וְיִישֵׁן קִימְעָא וְאִחָ"ב אִקְרָא
ק"ש וְתַפְלָל וְחוֹטְפָתוֹ שִׁנְיָה וְנִמְצָא יֵשֵׁן כָּל
הַלַּיְלָה אֲבָל אָדָם בָּא מִן הַשְּׂדֵה בְּעֶרֶב וְנִכְנֵס
לְבֵית הַכְּנֻסָּת אִם רָגִיל לְקִרְוֹת קוֹרָא וְאִם רָגִיל
לְשִׁנּוֹת שׁוֹנֶה וְקוֹרָא ק"ש וּמִתְפַּלֵּל וְאוֹכֵל פְּתוֹ
וּמִבְרַךְ ⁶ וְכָל הָעוֹבֵר עַל דְּבָרֵי חֲכָמִים חַיִּיב
מִיתָה וּמֵאִי שֶׁנָּא בְּכָל דּוֹכְתָא דְלֵא דְתַנִּי חַיִּיב
מִיתָה וּמֵאִי שֶׁנָּא הֵכָּא דְקַתְנִי חַיִּיב מִיתָה
אִיבְעִית אִימָא מִשּׁוּם דְּאִיכָא אוֹנֵס שִׁנְיָה
וְיֹאבֵעָ"א לְאַפּוֹקִי מִמָּאן דְּאִמְר ⁷ תַּפְלַת עֲרֵבִית
רְשׁוֹת קמ"ל דְּחוּבָה: אִמְר מִר קוֹרָא ק"ש
וּמִתְפַּלֵּל מִסִּיעָא לִיהִי לר' יוֹחָנָן ⁸ דְּאִמְר ר' יוֹחָנָן
בְּאִיזוּהוּ בֵּן הָעוֹלָם הָבָא זֶה הַסּוּמָךְ גְּאוּלָּה
לְתַפְלָה שֶׁל עֲרֵבִית רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי אוֹמֵר
תַּפְלוֹת בְּאִמְצַע תַּקְנוּם בְּמֵאִי קָא מַפְלִי ⁹ אִי

יִצְבֹּעַ"ע" סָבְרָא דר' יוֹחָנָן סָבַר גְּאוּלָּה *מְאוּרְתָא
זוֹ הָיְתָא אֵלָּא עַד צִפְרָא ור' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי סָבַר
זוֹ גְּאוּלָּה מְעַלִּיתָא וּבִב"א קָרָא וּשְׁנִינָהּ מְקָרָא
וְיוֹמָד ר' יוֹחָנָן סָבַר מְקִישׁ שְׂכִיבָה לְקִימָה מָה
הָיְתָא נְמִי ק"ש וַחֲכ"כ תְּפִלָּה ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי סָבַר
ק"ש סְמוּךְ לְמַטְתּוֹ אִף שְׂכִיבָה נְמִי ק"ש סְמוּךְ
עֲבָרָה מִבֶּרֶךְ שְׁתֵּים לִפְנֵיהֶם וְשְׁתֵּים לְאַחֲרֵיהֶם
סְמוּךְ גְּאוּלָּה לְתַפְלָה דְּהָא בְּעֵי לְמִימְרָה שְׂכִיבִינוּ
וְכִנְאוּלָּה אֲרִיכְתָא דְּמֵיָא דְּאִי לֹא תִימָא הֵכִי
דְּרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בְּתַחֲלָה אוֹמֵר ד' ה' שְׁפָתַי תִּפְתָּח
וְיִמְרֵי פִי אֵלָּא הֵתֵם כִּיּוֹן דְּתַקִּינוּ רַבְנָן לְמִימְרָה
זוֹ הֵתֵם נְמִי כִּיּוֹן דְּתַקִּינוּ רַבְנָן לְמִימְרָה שְׂכִיבִינוּ
אֶלְעֹזֶר *א"ר אֲבִינָא כֹּל הָאוֹמֵר *תְּהִלָּה לְדוֹד
זוֹ שְׁהוּא בֶּן הָעוֹלָם הָבָא מֵאִי מְעַמָּא אִילִימָא

אֲשֶׁר־יִמְיָם דֶּרֶךְ דָּתָיָא בְּתַמְנִיא ⁽⁷⁾ אִפִּין אֵלָא
 לֶחֶם לְכָל בֶּשֶׂר אֵלָא מִשּׁוּם דָּאִית בִּיה תַּרְתִּי
 שֶׁל שׁוּנְאֵי יִשְׂרָאֵל דְּכֵתִיב ⁽⁸⁾ נִפְלָה לֹא תוֹסִיף קוֹם
 דִּקּוֹם בְּתוֹלֵת יִשְׂרָאֵל אִמְר רַב נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק א
 רִבִּים: א"ר אֱלֵעָזָר בְּרִי אֲבִינָא גְדוֹל מַה שְּׁנֹאֲמַר בְּמִי
 דִּדְ מִן הַיְּשׁוּפִים וְאִלּוּ גְבִי גְבִירָאֵל כְּתִי ⁽¹¹⁾ וְהָאֵי גִי
 אֶחָד מִיכָאֵל הוּא אִמְר ר' יוֹחָנָן אֲתִיָּא אֶחָד א
 אֶחָד (מִן) הַשְּׂרִים הָרֵאשׁוֹנִים בֹּא לְעוֹזְנִי תֵּנָא מִי
 שַׁעֲת הַמִּגְפָּה בֹּאֲחַת: א"ר יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי אֵע"פ
 וְאִי קְרָא ⁽¹³⁾ רְגוּז וְאֵל תַּחֲשָׂאוּ אִמְרו בְּלִבְכֶּם עַל מִ

מִשּׁוֹם אֲנִי חָיִיב לְעֲצֹר עַל דְּבָרֵי חֲמִימִים הַזֹּהֲקִים לְהַזְהִיר
מִן הַעֲבִירָה. שְׂמַח יִסְמֹךְ עַל שֶׁהוּא שֵׁשׁ לוֹ כַּתְּמִיָּא: קִימַעָא. מַעֲט:

יותר: ממאן דאמר לקמן ב"פ מפלת השחר (דף סו:); אומר מר קורא ק"ש. של ערבית תחלה ואח"כ מתפלל: מסייע ליה לר' יוחנן. דאמר ערבית נמי ק"ש ואחר כך תפלה; כדי שיסמוך גאולה לתפלה. ודלא כר' יהושע בן לוי דאמר תפלה ואחר כך ק"ש; זה הסופר. וכל שכן דתשחית עיקר גאולה מארץ ישראל; ויהיה כר' יוחנן דאמר תפלה ואחר כך ק"ש.

[illegible]

שְׁלֵשׁ עָשָׂר מֵיָמֵינוּ מֵחֵדֶּשׁ הַיּוֹם
שֶׁלָּנוּ עֲשִׂים. כְּגֹד שֶׁלֹּא חֲפֻלּוֹת : דְּלִי
זִינָה חֲרָפִי. דְּלִינָה בִּזְלִי"ק בִּי"ת וְיֵשׁ זֶה
שֶׁזֶה הַכֹּהֵן מִזֶּה לְכָל חַי : אֲפִילוּ הַכִּי
אֵף עַל פִּי שֶׁחֲסִיקִי נִוִין מִפְּנֵי נִפְלִיָּה
שֶׁזֶה וְלֹא אִפְלֵה לְרַמּוֹת חֹזֵר וְרַמּוֹ
סְמִיכֵת הַנִּפְלֵיָּה חֲפָק לֵה : וְיֵעָץ אֱלִי.
בְּפִרְיָהָ אֲחָת וְלֹא הִרְבֵּיעַ צִינָמִים :
מוֹעֵץ בִּיעָץ. שְׁתֵּי פְרִיחוֹת : בִּזְחָת.
בְּפִרְיָהָ אֲחָת : אֲחֵרוֹ בִּלְכָּזֶס.
אֲחֵרוֹ מֵה שֶׁחֲתֹב עַל לִבָּךְ (דְּבָרִים
א) : עַל מִשְׁכָּזֶס. שֶׁנֶּאֱמָר שֶׁזֶכְרָךְ
(שֶׁס) : וְדוֹמֵם. צִינָה אֲחֵרִי כֵן :
אֶסֶף

א בתמנא⁽⁵⁾ אפין אלא משום דאית ביה פותח את יד
משום דאית ביה תרתי אמר רבי יוחנן מפני מה לא נאמר
ב⁽⁶⁾ נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל במערבא מתרצי
אמר רב נחמן בר יצחק אפילו הכי⁽⁶⁾ חזר דוד וסמכן ברוח
א גדול מה שנאמר במיכאל יותר ממה שנאמר בגבריאל
בגריאל כת⁽⁷⁾ והאיש בגריאל אשר ראיתי בחזון בתחלה
ר' יוחנן אתיא אחד אחד כתיב הכא ויעף אלי אחד מן
גונים בא לעזוני תנא מיכאל באחת בגריאל בשתיים אליהו
ר' יהושע בן לוי אע"פ שקרא אדם ק"ש בכיהכ"נ ימצוה
אז אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה אמר רב נחמן
אם

מסורת הש"ס

(א) עירובין כא: (ב) לקמן פ
ב שבת ב יונה פ: (ג) לקמן
דף טז: (ד) נבטות לה: דרשין
לה: (ה) ב: ח: ט: פ"א לה:
סנהדרין כ: שטות כ: ט"ש
נבטות: (ו) נבטות: (ז) נבטות:
עג: חולין קיח: נבטות: (ח)
לקמן לה: (ט) חולין טז:
ד"ש: (י) חולין ק"ח: (יא) נבטי
וברב אלפס א"י בר איננה ובו
נכון מחבר הסמך וז"ל ש
א"י (א) א"י (ב) א"י (ג) א"י
(ד) א"י (ה) א"י (ו) א"י (ז)
א"י (ח) א"י (ט) א"י (י) א"י
א"י (יא) א"י (יב) א"י (יג)
א"י (יד) א"י (טו) א"י (טז)
א"י (יז) א"י (יח) א"י (יט)
א"י (כ) א"י (כא) א"י (כב)
א"י (כג) א"י (כד) א"י (כה)
א"י (כו) א"י (כז) א"י (כח)
א"י (כט) א"י (ל) א"י (לא)
א"י (לב) א"י (לג) א"י (לד)
א"י (לה) א"י (לו) א"י (לז)
א"י (לח) א"י (לט) א"י (ל)

הצהרות הב"ח

(א) גמ' חזר דוד וסמכה
צרות הקדש:

גליון הש"ס

בנב' וכל העובר על
דח' רשיון כלא ע"ב
וצה רשיון סוס ד ע"ב
וע' עקרי חוקות ד שס:
שם מאורעא נמי דחי.
ש' ט ע"א: שם ביון
דחוקין רבנן השביעין.
ש' עמדות הרשעים סימן
ג'א: שם בכל יום ג' יום.
בדל'א' ילחא י' וכן צמוד
ובדוקא סימן ט' אלא
כל האומר מהלך לדוד כל
יום מוצתא לו: שם מפני
שם בה מפתח.
עמדות הרשעים סימן ע"ט:
בהנחת מהר"ב אחד
הס' הולבתא וע'ע' עמולא
ש' ע"א חוס' ד' יום:

מוסף רש"י

סייג. גדר (סנהדרין לו. מו.
נדה ג: אבות פ"ג מ"ג). תפלת
ערבית רשות. מפני שהיא
כנגד הקטר חלצים ואמורים
שאינן מעבדין כפרתו (מורח מ:).

רבינו חננאל

אמר ר' יהושע בן לוי
אעפ"י וכו'. הא דאמר ר'
יהושע בן לוי אעפ"י שקרא
אדם קריאת שמע בבית
הכנסת מצווה לקרותה על
מטתו, ואינו שקרא אלא
שמע והיה אם שמוע אבל
לא פרשת ציצית.

רַב גִּיסִים גֵּאוֹן

ואיבעצן אימא לאפוקי
ממאן דאמר
תפלת ערבית רשות. מי
הוא שאמר תפלת ערבית
רשות ר' יהושע הוא ואיתא
בפרק תפלת השחר (97 ב)
אמר רב יהודה אמר שמואל
תפלת ערבית רבן גמליאל
אומר חובה ר' יהושע אומר
רשות: